

Jozef Matis

Bezpečność ako predmet sekuritologie

Kultura Bezpečestwa. Nauka-Praktyka-Refleksje nr 17, 141-158

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użycia.

BEZPEČNOSTĚ AKO PREDMET
SEKURITOLÓGIE

SECURITY AS A SUBJECT
OF SECURITOLOGY SCIENCE

JOZEF MATIS
Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika

ABSTRACT

The article presents the view to ensure the term clarity of the currently forming securitology science, which is at the stage of category apparatus formation, its own methods of the subject research, which is must be clearly defined and specified. The article focuses on the fact that the same problem is faced in every newly forming science or scientific discipline, therefore, a thorough scientific approach must be adopted. Otherwise, it will gradually merge with other areas of science and scientific disciplines.

Keywords: Security, plane safety, sites safety, safety aspects the security, safety science, science, science functions

ABSTRAKT

V článku je prezentovaný pohľad na zabezpečenie pojmovej čistoty novo sa tvoriacej vedy o bezpečnosti – sekuritológie, ktorá je v etape tvorby kategoriálneho aparátu, vlastných metód skúmania svojho predmetu, ktorý je potrebné čo najkomplexnejšie vymedziť a neporušiť jeho čistotu. V článku je zdôraznená skutočnosť, že s obdobnými problémami sa potýka každá

novo sa formujúca veda či vedná disciplína, preto sa musia dôsledne vedecky riešiť. Ak to nedokáže, postupne sa rozplynie v iných vedách alebo vedných disciplínach.

Kľúčové slová: Bezpečnosť, roviny bezpečnosti, stránky bezpečnosti, aspekty bezpečnosti, bezpečnostná veda, veda, funkcie vedy

Úvod

Súčasný medzinárodný svetový systém (postmoderná globalizovaná spoločnosť) je charakterizovaný neistotou a absenciou centrálnej autority. Povaha tohto globálneho sveta pripomína pavučinu – dotyk v ktorejkoľvek časti siete môže vyvolať vibrácie na inom, často vo veľmi vzdialenom mieste.¹ Súčasný svet je zatiaľ charakterizovaný ako turbulentný, neriadený, bez poriadku a pravidiel. V tomto chaotickom a neistom svete musia jednotlivé spoločnosti a ich štáty – tzv. nové štáty,² zabezpečiť dva základné ciele: prosperitu a bezpečnosť. Zároveň si je potrebné uvedomiť skutočnosť, že sa tento svet začína opäť postupne meniť.

Nové kritériá zaistenia poriadku – teda bezpečnosti a prosperity v jednotlivých štátoch i vo svete, sú hlavnými kritériami pre zhodnotenie aktuálnej bezpečnostnej situácie. Nadalej sa upevňujú tie sociálne štruktúry, ktoré majú existujúce napätie medzi ekonomickou prosperitou a bezpečnosťou v prostredí „otvoreného“ a „neuzatvoreného“ tzv. nového štátu maximálne zmierniť alebo až eliminovať. Do popredia sa dostáva všeobecná bezpečnosť, ktorá zaistí tiež prosperitu danej spoločnosti (štátu).³ Tú je potrebné skúmať ako fenomén, ktorý tvorí predmet iba nedávno vytvorenej vedy o bezpečnosti – sekuritológie.

1 PIKE, G.–SELBY, D.: *Globální výchova*, Praha: Grada a.s. 1994. s. 22. ISBN 80-85623-98-6

2 Nový štát – je najmä správca síl súdržnosti danej spoločnosti, ktorá nemusí znamenať vždy solidaritu, „držať spolu“ môže danú spoločnosť aj konflikt a spor, pričom hlavným médium, v ktorom sa sily súdržnosti v minulosti rozvíjali, sa stal národ. Vzťah národa a štátu bol jedným z kľúčových problémov minulého storočia. V súčasnosti sa situácia prudko zmenila, čoho odrazom je zmena statusu moderného štátu, ktorý stráca väzbu na národ a je viazaný najmä na spravovanie súdržnosti. (Pozri bližšie: NOVOSAD, F.: *Alchymia dejín*. Bratislava: IRIS. 2004. s. 218. ISBN 80-89018-72-6)

3 ŠEFČÍK, V. : *Ekonomika a obrana státu*. Praha: MO ČR – AVIS. 1999. s. 9. ISBN 80-7278-014-X.

STRUČNÁ GENÉZA VZNIKU VEDY O BEZPEČNOSTI – SEKURITOLÓGIE

Vznik vedy o bezpečnosti sprevádzala pomerne široká kritická vedecká diskusia riešiaci dve paradigmy: Prvá sa týkala problematiky vymedzenia bezpečnostnej vedy (vymedziť vedu o bezpečnosti samostatne alebo ju vymedziť ako vednú disciplínu medzinárodných vzťahov či politológie – ako bezpečnostné štúdie). Druhá sa týkala vymedzenia rozsahu predmetu bezpečnostnej vedy – či ako všeobecnú bezpečnosť, ponímanú vcelku (komplexne) alebo diferencovane ako jednotlivé bezpečnosti.⁴

Ešte ani dnes nie je v týchto otázkach úplne jasno. Naďalej ešte pretrvávajú polemiky k týmto paradigmám, otvárajúce ďalšie možné problémy, ktoré je potrebné riešiť a to najmä pri tvorbe kategoriálneho aparátu tejto vedy. Kategoriálny aparát každej vedy – teda i vedy o bezpečnosti, má umožniť identifikovať nosné prvky systému a zabezpečiť tak komunikáciu v rámci danej vedy (vedného odboru) a tiež komunikáciu tejto vedy s okolím – teda navonok.⁵

V tejto polemike sa prikláňam ku skupine, ktorá chápe bezpečnosť ako zložitý, vnútorne štrukturovaný, multifaktorový a hierarchizovaný fenomén, ktorého obsah, štruktúra i funkcie presahujú hranice nielen jedného vedného odboru, ale aj celých vedných oblastí. Akýkoľvek uhol pohľadu ju vymedzuje ako systém, obsahujúci celý rad podsystémov, ktorý je záro-

4 Pozri práce: ŠKVRNDA F.: K vojenskociologickéj charakteristike bezpečnostných hrozieb. In: *Vojenské obzory* č.2, roč. 8. Bratislava: VIA MO SR. 2001. ISSN 1335-2598. s. 3 – 18.; LAML R.: Príspevok k vymedzeniu pojmov „hrozba“ a „riziko“. In: *Vojenské obzory* č.1, roč.11. Bratislava: VIA MO SR. 2005. ISSN 1335-2598. s. 15 – 25.; MURDZA K. *Bezpečnosť a bezpečnostná orientácia v globálnej rizikovej spoločnosti*. Bratislava: APZ, 2005. 156 s. ISBN 80-8054-356-6.; ŠKVRNDA F.: Sekuritológia ako interdisciplinárny predmet. In: *Science & Military*, č. 2, roč. I, L. Mikuláš. AOS. 2006. ISSN 1336-8885 s.73 – 77. JANOŠEC J.: Sekuritologie – nauka o bezpečnosti a nebezpečnosti. In: *Vojenské rozhledy*, č. 3, XVI (XXXVIII), Praha: MO ČR.. 2007. ISSN 1210-3292 s. 3 – 13; KORZENIOWSKI L. F.: *Securitologia. Nauka o bezpieczeństwie człowieka i organizacji społecznych*. Kraków: EAS 2008. s. 308. ISBN 978-83-925072-1-5; HOFREITER L.: *Securitologia*. L. Mikuláš: AOS, 2006. 138 s. ISBN 978-80-8040-310-2; TYRALA P.: *Securitologia ako interdisciplinárny vedný odbor, holisticky skúmajúci teóriu a prax bezpečnosti*. In: *Vojenské reflexie* č. 1, roč. V. L. Mikuláš: AOS. 2010. ISSN 1336-9202. s.102 – 113. KORZENIOWSKI L. F. *Podstawy nauk o bezpieczeństwie*. Warszawa: Difin, 2012. 298 s. ISBN 978-83-7641-518-5.

5 Pozri bližšie články: KRÍŽ Z, MAREŠ M., SUCHÝ P.: Sekuritologie – pavěda, nikoliv metavěda. In: *Obrana a strategie* č. 2. roč.2. Brno: UO. 2007. ISSN 1214-6463. s.117 – 124. HOFREITER L.: Apológia bezpečnostnej vedy. In: *Obrana a strategie* č. 1. roč.3. Brno: UO. 2008. ISSN 1214-6463. s.101 – 111.

veň podsystemom systému vyššieho rádu – regionálneho, kontinentálneho či globálneho.⁶

Musím ale súhlasiť aj s výhradami druhej skupiny, ktorá novej vede o bezpečnosti (securitológii) vyčíta veľmi nízku teoretickú prepracovanosť svojho kategoriálneho aparátu. Je si totiž potrebné uvedomiť, že nejednoznačnosť pri používaní a pri výklade základných pojmov vytvára teoretické a praktické problémy nielen na domácej pôde ale tiež v zahraničí. Možno súhlasiť s názorom F. Škvrndu, že „*Bezpečnosť nie je iba teoretickým pojmom, ale je aj súčasťou politického myslenia a praktickým problémom. Fenomén bezpečnosti a jeho interpretácia je i oblasťou politického zápasu, inerpretovanou a využívanou rôznym spôsobom v národnom aj medzinárodnom meradle.*“⁷ To znamená, že bezpečnosť sa môže chápať v rovine: individuálnej, skupinovej, spoločenskej a tiež celosvetovej (globálnej).

Je si však potrebné uvedomiť tú skutočnosť, že tie najväčšie zvraty v 21. storočí sa uskutočnia ani nie tak zásluhou technického rozvoja, ale zásluhou rozvoja klasických predstáv o postavení človeka v prírode a spoločnosti do predstáv modernej a postmodernej spoločnosti. Jedným z významných megatrendov, ktorý najmä v druhej polovici 20. storočia ovplyvnil vývoj všetkých krajín sveta je *proces globalizácie*. Reakciou na globalizáciu sú premeny uskutočňované vo všetkých sférach danej spoločnosti, teda aj v oblasti bezpečnosti. Dôraz je položený na nové chápanie a zmenu povahy a objemu požiadaviek spoločnosti na bezpečnosť.

V bezpečnostnej oblasti sa sformoval nový oveľa širší teoretický pohľad na bezpečnosť, ktorý doteraz prevážne vojensko-politické vnímanie bezpečnosti obohatil o ďalšie jej rozmery (dimenzie) – rozmer celospoločenský (t. zn. bezpečnosť v ekonomickej, sociálnej a kultúrnej sfére), rozmer enviromentálny (enviromentálna bezpečnosť) a tiež o rozmer každodennosti⁸ (bezpečnosť práce, zdravia, rodiny, psychologická bezpečnosť,

6 Pozri bližšie práce: HOFREITER L.: Apológia bezpečnostnej vedy. In: *Obrana a stratégie č. 1*, roč.3. Brno: UO. 2008. ISSN 1214-6463. s.102 – 104 a ŠKVRNDA F.: O sociologickom chápaní bezpečnosti. In: *Sociológia pre armádu a bezpečnosť. (Zborník príspevkov členov vojenskej sekcie SSS na výročnú vedeckú konferenciu.)* Bratislava: MO SR. 2008. ISBN 978-80-89261-17-8. s. 91-127

7 ŠKVRNDA F.: K vojenskociologickej charakteristike bezpečnostných hrozieb. In: *Vojenské obzory č.2, roč. 8*. Bratislava: VIA MO SR. 2001. ISSN 1335-2598. s. 5.

8 Poznámka: Každodennosť je ponímaná buď ako všednosť, teda ako neustále sa opakujúce denné sociálne činnosti v materiálnej alebo duchovnej sfére človeka alebo tiež ako sféra existencie človeka v spoločnosti - teda nielen doma v svojom súkromí.

bezpečnostné vzdelávanie a pod.). Tento pohľad vyžaduje systémový prístup ku skúmaniu bezpečnosti,⁹ ktorého podstata spočíva v tom, že všetka spoločenská činnosť pri zaisťovaní bezpečnosti je posudzovaná ako otvorený dynamicky sa rozvíjajúci systém tvorený sústavou vnútorných

Nie je ju však možné stotožňovať s celým životom spoločnosti, ale iba s odrazom tohto života v jednotlivcovi, čo sa u neho napokon prejaví v spôsobe života ľudí (sociálnej skupine) a životnom štýle tohto jednotlivca. Každodennosť sa môže chápať ako povrchová vrstva sociálnej reality (jej obal), v ktorej sa hromadia rozmanité prejavy jej ústredného jadra, tvoreného celistvou a súvislou vrstvou sociálneho života jednotlivcov, ktorá doslova prerezáva všetky jeho sféry, dotýkajúc sa skoro všetkých jeho stránok, vrátane práce, výchovy, vzdelávania, verejnej aktivity, rodinného života, súkromia – zdravia, osobné záujmy, potreby, hodnotový systém atď. (Pozri: MATIS J.: *Spôsob života a životný štýl*. L. Mikuláš: LIA. s. 5 – 6. ISBN 80-968719-8-6).

Hlavným faktorom vďaka ktorému sa každodennosť vôbec konštituuje do špecifickej jednoty, sa stáva zvláštna modalita sociálneho času, odvodená od prírodných biorytmov, umožňujúca subjektívne vnímanie okolitého života „deň čo deň“. Táto časová matrica rámcuje každodennosť tak, že zjednocuje podľa chronologického kľúča životné udalosti, ktoré na prvý pohľad medzi sebou z priestorového, funkčného alebo významového aspektu vôbec nesúvisia. Takto vzniká možnosť zoskupiť pozdĺž zvolenej časovej dimenzie rôznorodé fenomény jednotlivých ľudských životov tak, aby sa napokon vytvoril súvislý tok udalostí, v rámci ktorého vzniká zliatina zložená z prvkov, pochádzajúcich zo separovaných a vyhradených oblastí sociálneho života jednotlivcov. Každý z nich si nachádza primerané miesto a úlohu pod strechou každodenného života, ktorá tak nielenže neoddeľuje od seba jednotlivé sféry sociálneho života, ale naopak, svojrázne ich integruje. Vystupuje teda ako relatívne usporiadaný, integrovaný celok, ktorý významne pôsobí na konštituovanie ľudského sveta v jeho individuálnom, ale tiež spoločenskom meradle. Nie je možné túto povrchovosť obalu každodennosti podceňovať. Je treba ju vnímať ako výraz praktickosti, t. zn. tak, že obsah každodennosti je tvorený praktickými činnosťami v danom empirickom prostredí, teda praktickými každodennými produkčno-reprodukčnými aktivitami ako základu. Každodennosť chápeme ako súčasť transcendentného – t. zn. toho, čo presahuje kruh empiricky podchytiteľných najbližších cieľov človeka, súvisiacich s výkonom každodenných reprodukčných aktivít. Každodennosť nie je negáciou transcendentnosti, ale je skôr jej denným prežívaním. (Pozri: ALIJEVOVA D.: Každodennosť ako objekt sociologického skúmania. In: *Sociológia* č. 4, roč.19, Bratislava: SÚ SAV.1987, ISSN 1336-8613. s. 393 - 409)

⁹ Poznámka: Základom systémového prístupu je vzťah celku a časti. Celok, podľa svojich základných charakteristík, významu a rolí vo vzťahu na jeho obsah a možnosti neznamená len sumu svojich častí, resp. prvkov. Celok vo svojej štruktúre (systém) predstavuje novú kvalitu, ktorou sa nevyznačujú jeho jednotlivé časti (podsystemy alebo prvky). Nová kvalita, ktorá je vlastná danému systému vznikla ako výsledok spolupôsobenia jeho častí. (Pozri: HOFREITER L.: Apológia bezpečnostnej vedy. In: *Obrana a stratégia* č. 1. roč.3. Brno: UO. 2008. ISSN 1214-6463. s.107)

a vonkajších väzieb. Takýto prístup môže zabezpečiť len veda o všeobecnej teoretickej charakteristike bezpečnosti využiteľnej v praktickej činnosti – securitológia.

BEZPEČNOSŤ – FENOMÉN VEDY O BEZPEČNOSTI – SEKURITOLÓGIE

Nové prístupy k ponímaniu a objasňovaniu bezpečnosti najmä v novo sa formujúcej vede o bezpečnosti (securitológii) môžeme diferencovať na tie, ktoré bezpečnosť chápu ako:

- *spoločenský jav univerzálneho (globálneho) charakteru*, ktorý súvisí s existenciou, fungovaním a vývojom každého sociálneho subjektu v jeho prostredí (kultivovanom a tiež prírodnom) – zjednodušene možno bezpečnosť vymedziť aj ako univerzálny sociálny jav (univerzálny fenomén) a v rámci neho ako jav antropocentrický;
- *sociálny jav (fenomén)*, ktorý vzniká v interakcii (sociálne vzťahy a činnosti) subjektov a to nielen v sociálnej sfére, ale tiež v ďalších sférach spoločnosti (ekonomická, politická a kultúrna) a v prírodnom prostredí (ekologická sféra) – zjednodušene možno bezpečnosť vymedziť ako osobitý sociálny jav (fenomén);
- *technicko-administratívny jav*, ktorý je spojený s praktickým výkonom rôznych činností a utváraním formálnych a neformálnych vzťahov a je regulovaný konkrétnymi normami (najmä však legislatíva) – zjednodušene možno bezpečnosť vymedziť aj ako praktický jav (prax);¹⁰

Veda o bezpečnosti (securitológia) však musí brať do úvahy aj prístupy k ponímaniu a objasňovaniu bezpečnosti z vonku, mimo vlastných, tzv. securitologických prístupov – teda prístupy iných vied (prírodných, spoločenských a technických), ktoré je ešte možné z rôznych aspektov rozčleniť na prístup:

- *filozofický a sociologický* (tiež filozoficko-sociologický), kde zatiaľ ešte v súčasnosti absentujú vo filozofii a sociológii rozsiahlejšie a relatívne komplexnejšie práce na tému bezpečnosť, ale tieto vedy už začínajú nastoľovať a riešiť parciálne problémy a otázky bezpečnostného charakteru. Pojem *filozofia bezpečnosti* sa zatiaľ chápe skôr v hovorovom význame (bezpečnosť automobilov, bezpečnosť informačných systémov, či jadrovej energetiky), než vo význame filozoficko-teoreticko-gno-

10 ŠKVRNDA F.: O sociologickom chápaní bezpečnosti. In: *Sociológia pre armádu a bezpečnosť. (Zborník príspevkov členov vojenskej sekcie SSS na výročnú vedeckú konferenciu.)* Bratislava: MO SR. 2008. ISBN 978-80-89261-17-8. s. 99.

zeologicko-metodologickom (čo je predmetom, objektom skúmania vedy o bezpečnosti a vzťah medzi teóriou a praxou). Tiež *sociológia bezpečnosti* sa teoreticky formuje na modernistickom pohľade a základy postmodernistického sociologického pohľadu na bezpečnosť možno pozorovať v prácach Urlicha Becka,¹¹ Zigmunda Baumana¹² a tiež v Kodanskej škole (ktorá nastoľuje otázku odklonu od objektivistického ponímania bezpečnosti a postupnému príklonu k chápaniu bezpečnosti ako hodnoty subjektu – individuálna bezpečnosť).¹³

- *politologický* a *internacionalistický* (medzinárodné vzťahy), ktorý zatiaľ pri nastoľovaní a riešení problémov a otázok bezpečnostného charakteru v súčasnosti ešte stále dominuje a prevláda v ňom vojensko-politický pohľad na bezpečnosť vo svete, premietajúci sa do skutočnosti, že v základných paradigmach medzinárodných vzťahoch (neorealistickej a neoliberalnej) zatiaľ prevažuje modernistický pohľad.
- *geopolitický*, ktorý zaistovanie vonkajšej i vnútornej bezpečnosti rieši zabezpečením geopolitickej rovnováhy pomocou geopolitických aktérov, za ktorých sa v geopolitickej literatúre chápu nielen štáty ako kľúčoví (základní) geopolitickí aktéri, ale tiež národy, civilizácie, kontinentálna moc, morská moc atď. Geopolitickí aktéri sa z hľadiska sily a schopnosti mocensko-politického pôsobenia delia na: *malé moci, stredné moci, veľmoci a supervelmoci*.¹⁴
- *ekonomický* (sociálno-ekonomický), ktorý sa pri nastoľovaní a riešení problémov a otázok bezpečnosti zameriava predovšetkým na zabezpečenie stability fungovania kapitalistickej spoločnosti – teda spoločnosti založenej na trhovom princípe a to v lokálnych (národných) a globál-

11 Pozri: BECK U.: *Riziková spoločnosť*. Praha: SLON. 2004. 431 s. ISBN 978-80-7419-047-6

12 Pozri: BAUMAN Z.: *Úvahy o postmoderní době*. Praha: SLON. 1995. 165 s. ISBN 80-85850-12-5; BAUMAN Z.: *Individualizovaná společnost*. Praha: Mladá fronta. 2004. 291 s. ISBN 80-204-1195-X a tiež BAUMAN Z.: *Komunita hledání bezpečia vo svete bez istôt*. Bratislava: Vydavateľstvo spolku slovenských spisovateľov, spol. s r.o. 2006. 122 s. ISBN 80-8061-225-0.

13 Pozri bližšie: WAISOVÁ Š.: Od národnej bezpečnosti k medzinárodnej bezpečnosti. Kodanská škola na križovatke strukturálneho realismu, anglické školy a sociálneho konstruktivismu. In: *Mezinárodní vztahy* č. 3, roč. 39. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, v.v.i. 2004. ISSN 0323-1844 s. 66 – 86.

14 Pozri bližšie: VOLNER Š.: K teoretickým a metodologickým aspektom skúmania geopolitického pôsobenia (2. časť) In: *Medzinárodné vztahy*. Č. 2, roč. II. Bratislava: FMV EU Vyd. Ekonóm. 2004. ISSN 1336-1562 s. 15 – 23.

nych (celosvetových) procesoch. Novo sa tvoriaci pohľad na riešenie bezpečnosti v ekonomickej oblasti kladie dôraz na človeka, rodinu, komunitu a štát¹⁵ a tiež na otázky etiky v podnikaní (teda na tzv. neekonomické prístupy).¹⁶

- *Prírodný, vedecko-technický a enviromentálny* (ochranársky), ktorý je spojený s politikou zelených. Bezpečnosť človeka, sociálnych skupín, ľudskej spoločnosti a celého ľudstva sa rieši cez prizmu ich vzťahu k prírode a technike.¹⁷ Do tohto pohľadu sa začleňujú tiež názory kritizujúce súčasnú podobu globalizácie.¹⁸ V tomto prístupe sa bezpečnosť chápe skôr ako praktický (súhrn politických ideí, hodnôt a princípov) než teoretický (ucelená teória) problém.¹⁹ V niektorých prípadoch prekraču-

15 Pozri bližšie práce: SCHWEICKART D.: *Po kapitalizme ekonomická demokracia*. Bratislava: Vydavateľstvo spolku slovenských spisovateľov, spol. s r.o. 2010. 208 s. ISBN 978-80-8061-428-7; JIRÁNKOVÁ M.: *Národní státy v globálních ekonomických procesech*. Praha: Profesional Publishing. 2010. 124 s. ISBN 978-80-7431-025-6; ŠVIHLÍKOVÁ I.: *Globalizace a krize souvislosti a scénáře*. Všeň: GRIMMUS. 2010. 291 s. ISBN 978-80-87461-01-3 a napokon HALUŠKA I.: *Budúcnosť globálnej ekonomiky (Teória a prax humanistickej ekonomiky)*. Bratislava: IRIS. 2011. 437 s. ISBN 978-80-89256-65-5

16 Pozri: SMREKOVÁ D.–PALOVIČOVÁ, Z.: *Podnikateľská a enviromentálna etika*. Bratislava: IRIS. 1999. 144 s. ISBN 80-88778-85-9.

17 Pozri bližšie: JANOUCHE F.: *Myslím zeleně, proto volím jadro*. Praha: Akropolis. 2011. 350 s. ISBN 978-80-87481-46-2

18 Pozri práce: SOROS G.: *Kriza globálneho kapitalizmu*. Bratislava: Kaligram. 1999. 28 s.3. ISBN 80-7149-270-1; RITZER G.: *Mcdonaldizace společnosti*. Praha. Academia, 2003. 176 s. ISBN 80-200-1075-0; BRZEZINSKI Z.: *Volba – globální nadvláda nebo globální vedení*. Praha: Mladá Fronta. 2004. 292 s. ISBN 80-204-1179-8; WALLERSTEIN I.: *Úpadek americké moci (USA v chaotickém světě)*. Praha: SLON. 2005. 286 s. ISBN 80-86429-44-X; IVANIČKA K.: *Globalistika*. (Poznávania a riešenie problémov súčasného sveta). Bratislava: Ekonómia. 2006. 283 s. ISBN 80-8078-028-5; TOKÁROVÁ, A.: *Globalizácia a jej sociálny rozmer*. In: *Zborník referátov z vedeckej konferencie z medzinárodnou účasťou. „Sociálna práca – ľudské práva – vzdelávanie dospelých“* Prešov: FF PU. 1998. ISBN 80-88885-49-3. s. 102 – 117.; TOKÁROVÁ, A.: *Globalizovaný svet, kvalita života a vzdelanie*. In: *Zborník z príspevkov z vedeckej konferencie z medzinárodnou účasťou. „Kvalita ľudského života a ľudské práva v kontextoch sociálnej práce a vzdelávania dospelých“* Prešov: FF PU. 2002. ISBN 80-8068-088-4. s. 22 – 25. a napokon MATIS J.: *Vybrané problémy globalizácie*. In: *Sociológia pre armádu a bezpečnosť. (Zborník príspevkov členov vojenskej sekcie SSS na výročnú vedeckú konferenciu.)* Bratislava: MO SR. 2008. ISBN 978-80-89261-17-8. s. 69 – 90.

19 Pozri práce: REES, M.: *Naše poslední hodina. Přežije lidstvo svůj úspěch?* Praha: Dokořán. 2005. 240 s. ISBN 80-7363-004-4 DAHLKE, R.: *Čím onemocněl svět?*

je hranice našej Zeme (naša planéta) a zaoberá sa jej bezpečnosťou vo vesmíre (astronómia a jej vedné smery).

- *morálno-etický* (duchovný), ktorý bezpečnosť skúma ako rovnováhu medzi narušovaním práv jednotlivca a potrebou kolektívnej bezpečnosti, čo sa môže dosiahnuť iba v etickom prostredí jednotlivých bezpečnostných zložiek a ich činností (vojnová a vojenská etika,²⁰ etika spravodajských služieb,²¹ etika vo verejnej správe,²² etické kódexy atď.) Pracovníci bezpečnostných zložiek (riadiaci alebo výkonní) zaisťujú bezpečnosť štátu a občana ako službu pod prísnou kontrolou verejnosti, ktorá od nich očakáva dodržiavanie etických štandardov a hodnôt.
- *informačno-komunikačný*, ktorý rieši zaistenie informačnej bezpečnosti a ochrany celého informačného priestoru na danom teritóriu (domácnosť, obec, mesto, región, štát, skupina štátov a pod.), ktorý sa označuje aj pojmom digitálny priestor (kyberpriestor). Informačná bezpečnosť má multilaterálny charakter (zladuje záujmy vlastníkov IKT, ich používateľov a napokon právnických a fyzických osôb, ktorých údaje sa v IKT spracovávajú) a chráni IKT pred činiteľmi, ktoré ich môžu znefunkčniť, ako: prírodnými vplyvmi, technickými poruchami, ľudskými chybami a omylmi, škodlivými softvérmi, cieľavedomými útokmi, počítačovou kriminalitou a medzinárodným terorizmom.²³

Veda o bezpečnosti (sekuritológia) musí však medzi vlastnými prístupmi k vymedzeniu svojho predmetu – bezpečnosti a prístupmi iných vied a vedných disciplín k bezpečnosti (aspekty bezpečnosti) robiť výrazný rozdiel, pretože inak nedokáže vymedziť seba samú ako teoreticko-empirickú vedu. Nebude to však jednoduché, pretože bude potrebné utlmiť „boom“ zvýšeného záujmu o bezpečnostnú problematiku (bezpečnosť)

Moderní mýty ohrožují naši budoucnost. Praha: IKAR. 2004. s. 249. ISBN 80-249-0380-6

20 Pozri: KUDLIČKA J.–KORČOKOVÁ Z.: Etika vojenského profesionála, morálka a mravnosť. In: *Vojenská osveta* č. 1/2008 Bratislava: GŠ OS SR. 2008 s. 43 – 73. ISBN 978-80-969458-4-9

21 Pozri: KOHUTIAR, J.: *Spravodajská etika*. Z anglického originálu preložil ŠIŠA, P. ABSD. SK 2006. <http://www.absd.sk/upload/file/Kohutiar%20-%20Spravodajsk%C3%A1%20etika.pdf>

22 Pozri: SIČAKOVÁ E.–ZEMANOVIČOVÁ, D.: *Konflikt záujmov, etika a etický kódex vo verejnej správe*. Bratislava: TIS, Rober Vico – vydavateľstvo. 2000. s. 38 – 53. ISBN 80-907382-7-5.

23 Pozri bližšie: Národná stratégia pre informačnú bezpečnosť schválená 27. augusta 2008 uznesením vlády SR č. 570/2008. s. 4.

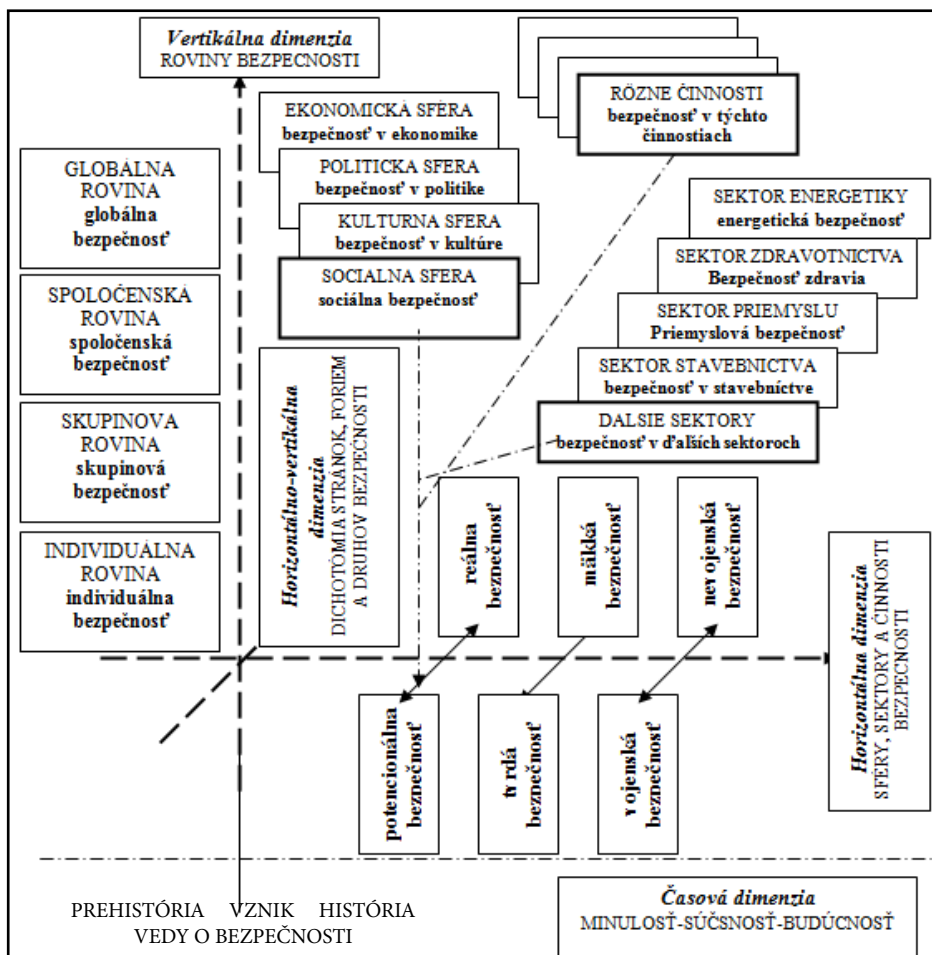
spoločenských vied (sociálne a humanitné) a neodbornú medializáciu, politizáciu, a komercializáciu otázok bezpečnosti zo začiatku 90. rokov minulého storočia.

Nové chápanie bezpečnosti sa spája s Kodanskou školou, zoskupenou okolo Baryho Buzana. Nový prístup poňatia bezpečnosti postupne prerástol do skúmania širšieho okruhu problémov bezpečnosti a vytvoril podmienky na vznik novej teórie bezpečnosti – vedy o bezpečnosti (sekurotológie), ktorá za základné atribúty takzvanej všeobecnej bezpečnosti považuje: *rozvoj, multidimenziánosť a viacvrstvosť bezpečnosti* (Pozri Obrázok–1), *nárast významu nevojenskej bezpečnosti a počtu bezpečnostných aktérov* a napokon *nedeliteľnosť a asymetriu bezpečnosti* (symetria a disymetria moci).²⁴

V súvislosti s formovaním novej teórie bezpečnosti – vedy o bezpečnosti, nastala potreba spresniť pohľad Kodanskej školy na bezpečnosť, ktorú táto škola vníma len ako súčasť skúmania svojho predmetu (bezpečnosť v medzinárodných a vnútropolitických vzťahoch), cez prizmu novo sa tvoriacej vedy o bezpečnosti, pre ktorú bezpečnosť nie je len objekt pohľadu (obsah bezpečnostnej štúdie), ale objektom skúmania (predmetom vedy). Rôzne typy bezpečnostných štúdií (teoretické pohľady rôznych vied a vedných disciplín na zaistenie bezpečnosti svojho skúmaného predmetu) sú predmetom teoretickej analýzy sekurotológie, ktorej výsledky spresňujú obraz o všeobecnej bezpečnosti (bezpečnosti ako celku).

24 Pozri bližšie: ŠKVRNDA, F.: Sociálno-ekonomické aspekty bezpečnosti v postmodernej spoločnosti globalizujúceho sa sveta. In: *Sociálna a ekonomická núdza – bezpečnosť jedinca a spoločnosti*. (Zborník príspevkov). Bratislava: VŠZaSP sv. Alžbety. 2009. s. 248–258. ISBN 978-80-89271-63-4

OBRÁZOK 1.
MULTIDIMENZIONÁLNO-VIACVRSTVOVO-ČASOPRIESTOROVÉ
PONÍMANIE BEZPEČNOSTI

Na Obrázku 1 je graficky znázornená zložitosť vymedzenia pojmu *všeobecná bezpečnosť* z multidimenzionálneho-viacvrstvovo-časopriestorového aspektu, ktorá vyplýva z rôznych prístupov vedy o bezpečnosti a iných vied k bezpečnosti. Možno to vyjadriť aj dichotomiou pohľadu vedy o bezpečnosti a pohľadov iných vied na bezpečnosť, ktorou sa usiluje veda o bezpečnosti od týchto vied odlíšiť. Je si ale potrebné uvedomiť určitý paradox. Ak sa totiž v minulosti utvárali nové vedy a vedné disciplíny vyčleňovaním zo všeobecnejších vied, v súčasnosti sa vytvárajú stieraním

hraníc medzi nimi a vytvárajú sa do istej miery ako *metavedy* – teda ako syntéza osobitých vied a vedných disciplín, s logickou pridanou synergetickou a vlastnou hodnotou.²⁵

Paradoxom je aj to, že súčasne sa tieto vedy vyčleňujú, neustálym vymedzovaním svojich prístupov a pohľadov na predmet svojho skúmania. Novo sa tvoriaca veda o bezpečnosti totiž nielen zovšeobecňuje pohľady jednotlivých vied (vedné disciplíny) na zaistenie bezpečnosti svojho konkrétneho skúmaného predmetu (môžu sa nazvať bezpečnostné štúdie rôznych vied napr.: politologické, filozofické, ekonomické, sociologické, medzinárodných vzťahov...), ale vytváraním komplexného obrazu bezpečnosti (metateória bezpečnosti) a prístupov k jej skúmaniu dáva všeobecný návod pre jej čiastkové skúmanie v jednotlivých vedách (metodológia bezpečnosti). Z uvedeného vyplýva, že vznik vedy o bezpečnosti aj ako *metavedy* a syntézy čiastkových poznatkov ostatných vied a vedných disciplín ďalší ich rozvoj nenarušuje, skôr naopak môže ich inšpirovať k rozšíreniu skúmaného predmetu.

Je potrebné akceptovať skutočnosť, že premeny bezpečnostných hrozieb viedli k presunu vedeckého záujmu od vojenstva k bezpečnosti – k rozpracovaniu širšieho poňatia bezpečnosti a zhrnutia všeobecných poznatkov ostatných relevantných vied a vedných disciplín, ktoré sú významné pre vytvorenie gnozeologickej základne vedy o bezpečnosti. Preto treba i pojmovo rozlišovať pohľad odborníkov ostatných vied na bezpečnosť od pohľadu odborníkov vedy o bezpečnosti. Pohľady ostatných vied a vedných disciplín na bezpečnosť, ktoré vznikli ako vedľajší produkt zaistenia bezpečnosti svojho skúmaného predmetu, označme ako *štúdie* (bezpečnostné alebo tiež strategické štúdie) o čiastkovej bezpečnosti. Sú tiež spracovávané odborníkmi daných vied pri riešení zaistenia bezpečnosti v tej oblasti, ktorá tvorí ich predmet skúmania – riešia zaistenie čiastkovej bezpečnosti, ktorá je súčasťou celkovej teda širšej bezpečnosti.²⁶ Pohľad odborníkov

25 Pozri: RAŠEK A. a kol.: Tvorba základů bezpečnostní vědy. *Vojenské rozhledy* č.: 1/2007, roč. 16 (48). Praha: MO ČR-AVIS. 2007. s. 22. ISBN 1210-3292.

26 Poznámka: Je zřejmé, že predmet bezpečnostnej vedy nemôže byť bezbrehý, ale musí byť funkčný. Nie je však možné prehliadnúť, že bezpečnostné a vojenské problémy sú z kauzálneho hľadiska sekundárne. Vznikajú najskôr ako derivát zreťazenia primárnych príčin, rôznych deviácií a konfliktov v ekonomickej, sociálnej, environmentálnej a iných oblastiach. Bezpečnostné problémy je možné vyriešiť iba vyriešením primárnych príčin. Preto predmet vedy o bezpečnosti tvorí táto problematika: 1. Bezpečnosť ako pilier trvalo udržateľného rozvoja a kvality života;

spracujúcich bezpečnostné štúdie sa odlišuje od pohľadu odborníkov bezpečnostnej vedy, ktorí rozpracovávajú bezpečnosť ako svoj predmet – teda širšie poňatie bezpečnosti²⁷ a poznatky ostatných vied o čiastkových problémoch zaistenia bezpečnosti tvoria len podklady pre teoretickú základňu vedy o bezpečnosti.²⁸

Novo sa tvoriaca veda o bezpečnosti musí akceptovať skutočnosť, že do tvorby a najmä používania jej kategoriálneho aparátu vstupuje okrem ostatných vied a vedných disciplín tiež bezpečnostná prax, akceptujúca širšie poňatie bezpečnosti pri tvorbe komplexného systému bezpečnosti. Jeho štruktúru tvoria: 1. orgány a inštitúcie s medzinárodnou (teda globálnou) a tiež nad štátnou pôsobnosťou (celosvetové a kontinentálne rozhodovacie orgány a výkonné zložky); 2. orgány a inštitúcie s celoštátnou pôsobnosťou (orgány štátnej moci – zákonodárna, výkonná a súdna, výkonné zložky – ozbrojené sily, bezpečnostné a záchranné zbory a služby a spravodajské

2. Rozšírené, komplexné poňatie bezpečnosti a jeho splikácia vo výučbe a vzdelávaní;
3. Modernizácia bezpečnosti a jej aplikácia pri rozvoji bezpečnostného systému a napokon 4. Modernizácia bezpečnostnej legislatívy a strategických dokumentov. (Pozri bližšie: RAŠEK A. a kol.: Tvorba základů bezpečnostní vědy. *Vojenské rozhledy* č.: 1/2007, roč. 16 (48). Praha: MO ČR-AVIS. 2007. s. 22. ISBN 1210-3292.)

27 Poznámka: Pod pojmom „rozšírenej bezpečnosti“ nie je možné vidieť jedinú ucelenú teóriu alebo model. Zatiaľ ani neexistuje jeho definícia. Ide skôr o vymedzenie niekoľkých základných princípov a predovšetkým o spôsob myslenia a postupného hľadania odpovedí na otázky, ktoré sa teraz vynorili po dlhých rokoch relatívne ustáleného a konsenzuálneho pohľadu na problematiku „bezpečnosti“. Neexistuje žiadny záväzný výklad tohto „rozširovania“, ba skôr naopak, autori kladú dôraz na rôzne aspekty jeho princípov. (Pozri bližšie: RAŠEK A. a kol.: Tvorba základů bezpečnostní vědy. *Vojenské rozhledy* č.: 1/2007, roč. 16 (48). Praha: MO ČR-AVIS. 2007. s. 23. ISBN 1210-3292.)

28 Poznámka: V prípade bezpečnostnej vedy sa jedná okrem už rozširujúceho sa okruhu subjektov a objektov celkom logicky i o syntézu najvšeobecnejších poznatkov blízky vedných disciplín – vojenskej vedy, sociológie vojenstva a s ňou spojených užších vedných disciplín – sociológie vojny a sociológie armády, ďalej vojenskej histórie, vojenskej ekonómie (vojnovkej ekonomiky), vojenskej psychológie, vojenského práva, medzinárodného práva, demografie, kriminológie, sociálnej patológie, sociológie deviantného správania, psychopatológie, sociológie moci, filozofie, ekonómie, politológie, ekológie, etiky, vojnovkej a vojenskej etiky, axiológie, geografie a ďalších vedných disciplín. (Pozri bližšie: RAŠEK A. a kol.: Tvorba základů bezpečnostní vědy. *Vojenské rozhledy* č.: 1/2007, roč. 16 (48). Praha: MO ČR-AVIS. 2007. s. 23. ISBN 1210-3292.)

služby); 3. orgány a inštitúcie s regionálnou (kraj a okres) alebo miestnou (mesto a obec) pôsobnosťou (orgány výkonnej a súdnej moci a ozbrojené bezpečnostné a záchranné zbory a služby).

Stranou vedy o bezpečnosti nemôžu zostať názory bezpečnostnej komunity, ktorá pôsobí mimo štruktúru bezpečnostného systému ako spoločenstvo: politikov, diplomatov, vojakov, novinárov, publicistov, expertov na bezpečnostnú politiku, akademikov, vysokoškolských študentov, predstaviteľov obranného priemyslu atď. Toto spoločenstvo môže vystupovať ako poradná alebo expertná platforma v problematike bezpečnostnej politiky v širokom kontexte a to predovšetkým vo vzťahu k praxi – teda k jednotlivým prvkom bezpečnostného systému.

Z analýzy prístupov veľkého počtu relevantných subjektov a objektov, ktorí sa podieľajú na riešení bezpečnostných problémov, je jasné, že pre novo sa tvoriacu vedu o bezpečnosti a bezpečnostnú prax ešte nemusia byť ich názory a navrhované opatrenia funkčné.²⁹ Nie všetky tieto subjekty a objekty bezpečnosti sa musia či môžu podieľať na širokom spektre riešenia bezpečnostných problémov. Pre eliminovanie a riešenie týchto problémov je potrebné zvoliť efektívne funkčné moduly, čo je úlohou nielen bezpečnostnej teórie ale i bezpečnostnej praxe. Teória o bezpečnosti musí okamžite reagovať na potreby praxe v bezpečnostnej oblasti. Táto úloha je najväčšou výzvou nielen pre vedu o bezpečnosti (sekuritológiu), ale aj pre všetky relevantné subjekty a objekty, podieľajúce sa na riešení bezpečnostných problémov.

ZÁVER

Vymedzenie predmetu, subjektov a objektov teórie bezpečnosti a praxe a relevantných vedných disciplín vytvára základné predpoklady pre konštituovanie vedy o bezpečnosti (sekuritológie) ako samostatnej vednej disciplíny a metavedy, ktorá vytvára lepšie podmienky pre rešpektovanie širšieho chápania bezpečnosti. Konštituovanie vedy o bezpečnosti ako metavedy a tiež základne pre syntézu relevantných poznatkov iných vedných disciplín výrazne obohatí štruktúru faktorov *ako nástroja pre analýzu*

29 SPILÝ, P. *Vojenský prístup k súčasným bezpečnostným hrozbám*. In: *Kultura Bezpieczeństwa* : nauka - praktyka - refleksje. - ISSN 2299-4033 - Nr. 15 (2014), s. 396-408.

bezpečnostných hrozieb, a zvlášť z nich vyplývajúcich rizík a konkrétnych bezpečnostných situácií a udalostí.³⁰

Výrazné zmeny interných a externých faktorov prostredia, zmeny v bezpečnostnom prostredí, nové skúsenosti z priebehu a riadenia rôznych bezpečnostných situácií prinášajú nové otázky a výzvy. Tie vyžadujú zovšeobecnenie a formuláciu zákonitostí, princípov a odporúčaní pre efektívne riešenie v rôznych oblastiach spoločenského života. Súčasná úroveň teórie bezpečnosti aj keď ešte zaostáva za potrebami praxe, vytvára základné predpoklady pre svoj ďalší rozvoj.

Preto je úlohou teórie bezpečnosti analýza relevantných javov a procesov, hľadanie zovšeobecniteľných nástrojov, zákonitostí a princípov vhodných pre zabezpečenie pripravenosti kompetentných subjektov, pre účinnú prevenciu vzniku, efektívne ovplyvňovanie priebehu a zmiernovania následkov kríz v danej spoločnosti.³¹

LITERATÚRA:

1. ALIJEVOVA D.: Každodennosť ako objekt sociologického skúmania. In: *Sociológia* č. 4, roč.19, Bratislava: SÚ SAV.1987, s. 393 – 409. ISSN 1336-8613.
2. BAUMAN Z.: *Úvahy o postmoderní době*. Praha: SLON. 1995. 165 s. ISBN 80-85850-12-5;
3. BAUMAN Z.: *Individualizovaná společnost*. Praha: Mladá fronta. 2004. 291 s. ISBN 80-204-1195-X
4. BAUMAN Z.: *Komunita hledanie bezpečia vo svete bez istôt*. Bratislava: Vydavateľstvo spolku slovenských spisovateľov, spol. s r.o. 2006.122 s. ISBN 80-8061-225-0.
5. BECK U.: *Riziková společnost*. Praha: SLON. 2004. 431 s. ISBN 978-80-7419-047-6
6. BRZEZINSKI Z.: *Volba – globální nadvláda nebo globální vedení*. Praha: Mladá Fronta. 2004. 292 s. ISBN 80-204-1179-8;
7. DAHLKE, R.: *Čím onemocněl svět? Moderní mýty ohrožují naši budoucnost*. Praha: IKAR. 2004. 249 s. ISBN 80-249-0380-6

30 Pozri bližšie: RAŠEK A. a kol.: *Tvorba základů bezpečnostní vědy. Vojenské rozhledy č.: 1/2007*, roč. 16 (48). Praha: MO ČR-AVIS. 2007. s. 32. ISBN 1210-3292.

31 MÍKA T.V.–LESZYŃSKI M.: *Súčasná zmeny v prostredí a nové poňatie bezpečnosti z pohľadu teórie krízového manažmentu*. In *Security Revue. Rok 2010*. elektronický zdroj.: <http://www.securityrevue.com/article/2010/11/sucasne-zmeny-v-prostredi-a-nove-ponatie-bezpecnosti-z-pohladu-teorie-krizoveho-manazmentu/>

8. HALUŠKA I.: *Budúcnosť globálnej ekonomiky (Teória a prax humanistickej ekonomiky)*. Bratislava: IRIS. 2011. 437 s. ISBN 978-80-89256-65-5
9. HOFREITER L.. *Securitológia*. L. Mikuláš: AOS, 2006. 138 s. ISBN 978-80-8040-310-2;
10. HO, 2012. 298 s. ISBN 978-83-7641-518-5.
11. KŘÍŽ Z, MAREŠ FREITER L.: Apológia bezpečnostnej vedy. In: *Obrana a stratégie č. 1*. roč.3. Brno: UO. 2008. s.101 – 111. ISSN 1214-6463.
12. IVANIČKA K.: *Globalistika*. (Poznávanie a riešenie problémov súčasného sveta). Bratislava: Ekonómia. 2006. 283 s. ISBN 80-8078-028-5;
13. JANOŠEC J.: Sekuritologie – nauka o bezpečnosti a nebezpečnosti. In: *Vojenské rozhledy, č. 3, XVI (XXXVIII)*, Praha: MO ČR.. 2007. s. 3 – 13; ISSN 1210-3292
14. JANOUC H F.: *Myslím zeleně, proto volím jadro*. Praha: Akropolis. 2011.350 s. ISBN 978-80-87481-46-2
15. JIRÁNKOVÁ M.: *Národní státy v globálních ekonomických procesech*. Praha: Profesional Publishing. 2010. 124 s. ISBN 978-80-7431-025-6;
16. KOHUTIAR, J.: *Spravodajská etika*. Z anglického originálu preložil ŠIŠA, P. ABSD.SK 2006. <http://www.absd.sk/upload/file/Kohutiar%20-%20Spravodajsk%C3%A1%20etika.pdf>
17. KORZENIOWSKI L. F.: *Securitologia. Nauka o bezpieczeństwie człowieka i organizacji społecznych*. Kraków: EAS 2008. s. 308. ISBN 978-83-925072-1-5;
18. KORZENIOWSKI L. F. *Podstawy nauk o bezpieczeństwie*. Warszawa: Difin
19. M., SUCHÝ P.: Sekuritologie – pavěda, nikoliv metavěda. In: *Obrana a strategie č. 2*. roč.2. Brno: UO. 2007. s.117 – 124. ISSN 1214-6463.
20. LAML R..: Príspevok k vymedzeniu pojmov „hrozba“ a „riziko“. In: *Vojenské obzory č.1, roč.11*. Bratislava: VIA MO SR. 2005. s. 15 – 25. ISSN 1335-2598.
21. MATIS J.: *Spôsob života a životný štýl*. L. Mikuláš: LIA. 2002. 50 s. ISBN 80-968719-8-6
22. MATIS J.: Vybrané problémy globalizácie. In: *Sociológia pre armádu a bezpečnosť. (Zborník príspevkov členov vojenskej sekcie SSS na výročnú vedeckú konferenciu.)* Bratislava: MO SR. 2008. s. 69 – 90. ISBN 978-80-89261-17-8.
23. MÍIKA T.V.–LESZCZYŃSKI M.: Súčasný zmeny v prostredí a nové poňatie bezpečnosti z pohľadu teórie krízového manažmentu. In *Security*

- Revue. Rok 2010.* elektronický zdroj.: <http://www.securityrevue.com/article/2010/11/sucasne-zmeny-v-prostredi-a-nove-ponatie-bezpecnosti-z-pohladu-teorie-krizoveho-manazmentu/>
24. MURDZA K. *Bezpečnosť a bezpečnostná orientácia v globálnej rizikovej spoločnosti.* Bratislava: APZ, 2005. 156 s. ISBN 80-8054-356-6.;
 25. RAŠEK A. a kol.: *Tvorba základů bezpečnostní vědy. Vojenské rozhledy č.: 1/2007, roč. 16 (48).* Praha: MO ČR-AVIS. 2007. s. 22 - 32. ISBN 1210-3292.
 26. REES, M.: *Naše poslední hodina. Přežije lidstvo svůj úspěch?* Praha: Dokořán. 2005. 240 s. ISBN 80-7363-004-4
 27. RITZER G.: *Mcdonaldizace společnosti.* Praha. Academia, 2003. 176 s. ISBN 80-200-1075-0;
 28. SIČAKOVÁ E.–ZEMANOVIČOVÁ, D.: *Konflikt záujmov, etika a etický kódex vo verejnej správe.* Bratislava: TIS, Rober Vico – vydavateľstvo. 2000. 250 s. ISBN 80-907382-7-5.
 29. SCHWEICKART D.: *Po kapitalizme ekonomická demokracia.* Bratislava: Vydavateľstvo spolku slovenských spisovateľov, spol. s r.o. 2010. 208 s. ISBN 978-80-8061-428-7;
 30. SMREKOVÁ D.–PALOVIČOVÁ, Z.: *Podnikateľská a enviromentálna etika.* Bratislava: IRIS. 1999. 144 s. ISBN 80-88778-85-9.
 31. SOROS G.: *Kríz a globálneho kapitalizmu.* Bratislava: Kaligram. 1999. 238 s. ISBN 80-7149-270-1;
 32. SPILÝ, P. *Vojenský prístup k súčasným bezpečnostným hrozbám.* In: *Kultura Bezpieczeństwa : nauka - praktyka - refleksje.* - ISSN 2299-4033 - Nr. 15 (2014), s. 396-408.
 33. ŠVIHLÍKOVÁ I.: *Globalizace a krize souvislosti a scénáře.* Všeň: GRIMMUS. 2010. 291 s. ISBN 978-80-87461-01-3
 34. ŠKVRNDA F.: *K vojenskociologickéj charakteristike bezpečnostných hrozieb.* In: *Vojenské obzory č.2, roč. 8.* Bratislava: VIA MO SR. 2001. s. 3 – 18. ISSN 1335-2598.
 35. ŠKVRNDA F.: *Sekuritológia ako interdisciplinárny predmet.* In: *Science & Military, č. 2, roč. I, L. Mikuláš.* AOS. 2006. s.73 – 77. ISSN 1336-8885
 36. ŠKVRNDA F.: *O sociologickom chápaní bezpečnosti.* In: *Sociológia pre armádu a bezpečnosť. (Zborník príspevkov členov vojenskej sekcie SSS na výročnú vedeckú konferenciu.)* Bratislava: MO SR. 2008. s. 91-127. ISBN 978-80-89261-17-8.

37. ŠKVRNDA, F.: Sociálno-ekonomické aspekty bezpečnosti v postmodernej spoločnosti globalizujúceho sa sveta. In: *Sociálna a ekonomická núdza – bezpečnosť jedinca a spoločnosti*. (Zborník príspevkov). Bratislava: VŠZaSP sv. Alžbety. 2009. s. 248–258. ISBN 978-80-89271-63-4
38. TOKÁROVÁ, A.: Globalizácia a jej sociálny rozmer. In: *Zborník referátov z vedeckej konferencie z medzinárodnou účasťou. „Sociálna práca – ľudské práva – vzdelávanie dospelých“* Prešov: FF PU. 1998. s. 102 – 117. ISBN 80-88885-49-3.
39. TOKÁROVÁ, A.: Globalizovaný svet, kvalita života a vzdelanie. In: *Zborník z príspevkov z vedeckej konferencie z medzinárodnou účasťou. „Kvalita ľudského života a ľudské práva v kontextoch sociálnej práce a vzdelávania dospelých“* Prešov: FF PU. 2002. s. 22 – 25. ISBN 80-8068-088-4.
40. TYRALA P.: Securitológia ako interdisciplinárny vedný odbor, holisticky skúmajúci teóriu a prax bezpečnosti. In: *Vojenské reflexie č. 1, roč. V*. L. Mikuláš: AOS. 2010. s.102 – 113. ISSN 1336-9202.
41. WAISOVÁ Š.: Od národnej bezpečnosti k medzinárodnej bezpečnosti. Kodanská škola na križovatke strukturálneho realismu, anglické školy a sociálneho konstruktivismu. In: *Mezinárodní vztahy č. 3, roč. 39*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, v.v.i. 2004. s. 66 – 86. ISSN 0323-1844
42. VOLNER Š.: K teoretickým a metodologickým aspektom skúmania geopolitického pôsobenia (2. časť) In: *Medzinárodné vzťahy. Č. 2, roč. II*. Bratislava: FMV EU Vyd. Ekonóm. 2004. 153 s. ISSN 1336-1562
43. WALLERSTEIN I.: Úpadek americkej moci (USA v chaotickom svete). Praha: SLON. 2005.286 s. ISBN 80-86429-44-X;

DOC. RSDR JOZEF MATIS, PHD.

Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika
Liptovský Mikuláš